

185].

Державотворення є не просто процесом, а має сутнісні характеристики усвідомлено-розумово-творчого процесу, який вбирає в себе майже нескінченну палітру свідомого, несвідомого та підсвідомого діяння народу та його еліти. Державотворення – це постійний рух, який складається зі стадій зародження, формування, становлення, розквіту (кульмінації), мрійництва («сплячки»). Державотворення є безперервним процесом, який має активні (пасіонарні) та пасивні фази [2, с. 1].

Кожна нація чи народ проходить свій особливий шлях з творення та упорядкування суспільних відносин та інститутів держави. На превеликий жаль, історію українського народу та державності трактують «будь-хто і абияк», завжди на свою користь, тобто українську історію «пишуть» поза межами України або за дорученням тих, хто «допомагає» зробити «правильні» висновки з минулого і визначити пріоритети на сучасне та майбутнє. Тому реальна історія українського державотворення чекає свого національного наповнення й поширення [2, с. 4].

В Україні першим офіційним документом, в якому було вжито поняття «державотворення», став Акт проголошення незалежності України, який був прийнятий Верховною Радою Української РСР 24 серпня 1991 року. У цьому Акті серед головних передумов проголошення незалежності України та створення самостійної держави «Україна» названо «продовження тисячолітньої традиції державотворення на Україні». Тобто в Акті проголошення незалежності України було визнано, що процес творення української держави – це не питання одного дня, місяця, року, десятиліття чи навіть століття. Державотворення в Україні – це довготривалий та складний процес, який вимірюється не менш ніж тисячолітнім проміжком часу, через який пройшли українська нація та український народ для створення власної держави. Поняття «державотворення» також було включено до бюлетеня для голосування на всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 року, за результатами якого всенародним голосуванням було затверджено Акт проголошення незалежності України [3, с. 87].

Загалом утвердження радянської державності протягом 1921–1991 років як УРСР та її роль у державотворенні в Україні є чи не найбільшим дискусійним питанням у вітчизняній науці. Діапазон думок сягає від невинуватого возвеличення радянської державності до відмови від періоду радянської державності в державотворенні в Україні та її повне несприйняття в національній державній спадщині, особливо в контексті процесу декомунізації в Україні. Варто зазначити, що, попри різне сприйняття періоду радянської державності, він все ж таки мав місце в державотворенні в Україні, прямі наслідки якого очевидні при утвердженні державності сучасної України [3, с. 89].

Отже, процес державотворення в Україні можна визначити як багатомісячний та багатолітній розвиток становлення принципів демократичності, незалежності. На сьогодні серед науковців не існує єдиного погляду на сутність даного процесу, але вивчення поняття допомагає тлумачити державотворення як процес, спрямований на розбудову держави, розуміння складнощів утвердження України як правової, демократичної та самодостатньої країни.

Список використаної літератури

1. Стьопін А. Проблеми розбудови української державності. *Політичний менеджмент*. 2009. № 4(37). С. 185–186.
2. Коник С. М. Державотворення як управлінська категорія. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej16/txts/12KSMDUK.pdf>
3. Нестерович В. Ф. Поняття «Державотворення в Україні» та його сутнісні риси. *Право і суспільство*. № 1. 2020. С. 83–91.

Завгородня Маргарита Романівна

здобувач вищої освіти

Маргулов Артур Худувич

професор кафедри міжнародних відносин,

доктор історичних наук, доцент

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

СУЧАСНА СВІТОВА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА КРИЗА: ЧЕРГОВА ПЕРЕМОГА РЕАЛІСТІВ

Світ давно успішно розробив дві домінуючі концепції теорії міжнародних відносин, які мають абсолютно різне ставлення до застосування сили в міждержавних відносинах, ролі моральних факторів у них [1, с. 60–66].

Продовження традиції влади, що панує у відносинах між суверенними політичними одиницями, яка пізніше була представлена поглядами Н. Макіавеллі, була дана сучасними мислителями Т. Гоббсом, Емер де

Ваттель, Г. В. Ф. Гегелем, К. фон Клаузевіцем та ін. ХХ століття називається політичним реалізмом.

Провідні теоретики політичного реалізму (Р. Арон, Е. Карр, Г. Моргентау, К. Нібур, Г. Шварценбергер, Ф. Шуман та ін.) [1, с. 96-116] сформулювали свої класичні положення: міжнародні відносини – це взаємодія держав, що мають однорідну природу, є єдиними учасниками і які, як і люди, егоїстичні у своїх прагненнях; взаємодія держав хаотична, оскільки не існує «транснаціонального центру сили» [1, с. 96–116]. Як результат, міжнародні відносини є «анархічними»; прагнення до влади, особливо військової переваги, що гарантує безпеку держав – головний мотив їх діяльності. Держави передовсім базуються на своїх інтересах.

Класик політичного реалізму Г. Моргентау сформулював шість основних принципів політичного реалізму [1, ст. 450–540].

Перший принцип стосується ймовірного характеру політичної діяльності у сфері міжнародних відносин. Політика, як і суспільство загалом, керується об'єктивними законами, корінням яких є незмінна і далеко не досконала людська природа, спроби змін, які завжди приречені на невдачу, однак можна створити теорію, яка більш-менш правильно відображатиме ці закони, яка повинна встановлювати факти та інтерпретувати їх.

Другий принцип – це принцип національних інтересів, що розуміється з точки зору влади. Поняття національних інтересів дозволяє розглядати міжнародну політику як область, відносно незалежну від таких сфер, як економіка, етика, естетика, релігія, етнічні відносини.

Третій принцип полягає в тому, що інтерес, який визначається з точки зору влади, є об'єктивною, загалом обґрунтованою категорією, хоча сам інтерес може змінюватися.

Четвертий принцип стверджує, що політичний реалізм визнає моральне значення політичних дій. Він також визнає необхідність невідповідності між моральним імперативом та вимогами успішної політики. Якби цю різницю не брали до уваги, могло б статися плутанина моральних та політичних питань, що зробило б політику більш моральним законом та менш суворим, ніж є насправді.

П'ятий принцип говорить про те, що політичний реалізм заперечує тотожність моралі певної нації та загальнолюдські моральні закони. Розрізняючи істину та думку, він також поділяє правду та ідолопоклонство. Усі нації спокушаються, і мало хто буде довго протистояти їм – представляти власні цілі та дії як прояв загальнолюдських моральних принципів.

Шостий принцип розмежовує політичний реалізм та інші теоретичні інститути. Теорію політичного реалізму часто неправильно розуміють і трактують неправильно, хоча вона не суперечить вимогам раціональності, з одного боку, і моралі, – з іншого.

Загалом потрібно підкреслити основні положення неореалізму: міжнародні відносини вважаються цілісною системою, що діє відповідно до певних законів [2].

Тільки систематичний аналіз може розкрити суть міжнародних відносин; переносить центр пояснення міжнародної поведінки на рівень міжнародної системи, структурні характеристики якої не залежать від зусиль малих та середніх держав, а є результатом взаємодії між великими державами. Відносини між великими державами та іншими державами не є однозначно анархічними, оскільки вони залежать головним чином від волі великих держав; будь-які зміни в анархічній міжнародній системі пов'язані з розподілом влади, що впливає на існуючий баланс сил; боротьба за владу та керівництво продовжує визначати суть міжнародних відносин; структурна анархія міжнародної системи є вирішальною у поведінці держав, тобто сукупність її зовнішнього тиску та обмежень, що впливають на державу; основні проблеми міжнародних відносин – баланс «залякування», військова готовність, стримування, раціональний вибір.

Головною метою держав є здобуття влади шляхом збереження ядерного стримування, підвищення престижу шляхом створення наднаціональних організацій, отримання економічних та інших переваг перед іншими державами.

Список використаної літератури

1. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб. М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін. /за ред. М. П. Требіна. Х. : Право, 2016. 540 с.
2. Требін М. Войны XXI века. М. : АСТ ; Минск: Харвест, 2015. 608 с.